

HOLZ01

Tjoklat Sagen

Tjoklat Sagen. Indische vertellingen. N.V. Hollandsch-Zwitsersche Chocoladefabriek (Tjoklat-fabriek N.V.) Amsterdam. 1937 – 1952

32 ongenummerde bladen. 43 pagina's zijn voorzien van een ruimte voor het inplakken van een tekst.

Prijs 1937: 90 ct. in de winkels en fl. 1.- per post.

Prijs 1952: f. 1,75 of 240 Tjoklat-merken

Kenmerken

Halfiinnen kwartoalbum (24,4 x 29,5 cm) met rugopdruk "Tjoklat-sagen" in goud. Voor- en achterplat zijn beplakt met crèmekleurig papier en hebben dezelfde randversiering langs de rug; het achterplat is verder blanco.

Het is gedrukt op mooi, dik crèmekleurig papier. Alle bladen hebben een bruin kader waarin boven of onder het nummer en de titel van een sage is gedrukt. De tekstplaten zijn in dezelfde kleur gedrukt.

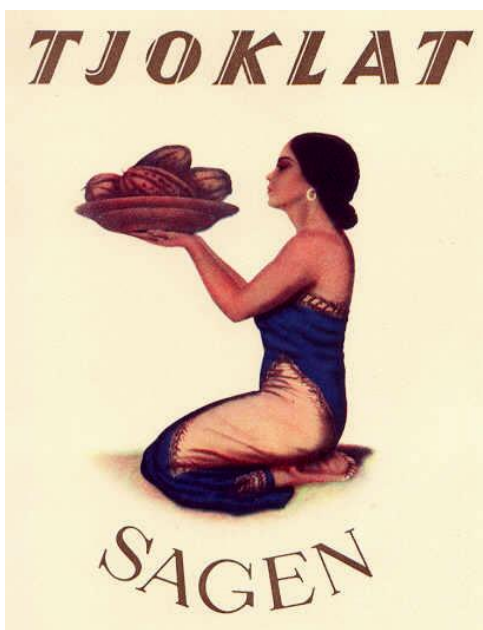
Eigenaardigheden

In dit merkwaardige album werden niet de afbeeldingen verzameld, maar de teksten. De kleurenplaten van de kunstenaar F. van Bommel zijn in het album gedrukt en de tekstvakken van verschillende vormen en grootte zijn leeg gelaten. De uit te knippen en in te plakken bladen met de teksten werden verstrekt in de dozen Tjoklat chocolade, en na de oorlog op de merkjes van de Tjoklat repen. Het album is gemaakt in 1937 en is na de oorlog (1952-1954) opnieuw verspreid. De albumbladen zijn in de oude spelling, maar de tekstplaten zijn in de nieuwe spelling Marchant (1934, 1947) waarin de dubbele klinkers, de uitgangsch en de naamvals-n zijn afgeschaft. Hierdoor komen er verschillen voor in de paginatitel en de plaattitel. Op het titelblad en onder het voorwoord is de firma naam gedrukt als "N.V. Hollandsch-Zwitsersche Chocoladefabriek". Dit is bij de naoorlogse heruitgave overgeplakt met "Tjoklat-fabriek N.V. Amsterdam". In het voorwoord komt tweemaal "onze Oost" voor; dit is door de firma met pen veranderd in "de Oost".

Er komen in het boek diverse fouten voor. In het voorwoord staat "40 sagen", in plaats van 43. Op de laatste pagina is onder de inhoudsopgave vermeld dat een aantal sagen (16) niet afkomstig zijn uit de in het voorwoord genoemde boeken, maar uit een zestal 19^e-eeuwse boeken uit verschillende landen. Verder is een "errata" vermeld bij plaat 19, de spelling van Makassaarsche. In de titel op de bijbehorende tekststrook is echter weer een andere spelfout gemaakt: "assepoetster" i.p.v. assepoester. Bij het boek is nog een losse kaart meegeleverd met een erratum: "VOLKSDICHTUNG AUS INDONESIEN door K. BEZEMER moet zijn: T.J. BEZEMER (*thans* Prof. T.J. BEZEMER)"

De 43 platen waren verdeeld in 5 series aangeduid met A – F, zonder de letter B. Deze indeling heeft mogelijk te maken met de genoemde boeken waaruit de sagen zijn overgenomen, en is B vanwege problemen met de uitgever vervangen door F, waarvan de bronnen – waarvan de auteursrechten waren verjaard – zijn toegevoegd op de laatste pagina. De tekstplaten komen zowel met als zonder vermelding van de serie voor: serie A 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 19, 22, 37; serie C 12, 13, 14, 16, 29, 34; serie D 28, 35, 38, 43; serie E 24, 40, 42; serie F 10, 11, 15, 17, 18, 20, 21, 23, 25, 30, 31, 32, 33, 36, 39, 41; 8 en 9, 26 en 27 onbekend.

Ook het titelblad is in diepe kleuren gedrukt.

18. DE WIJZE VORST KALINOWAN.

TJOKLAT-SAGEN

DE WIJZE VORST KALINOWAN

No 18

DP de Tanimbar-eilanden woonde een vorst, die alom geëerd was en die bekend stond om zijn grote scherpzinnigheid. Steeds gingen zijn onderdanen dan ook tot hem om raad te vragen. Zo kwam op zekere dag een oud moedertje bij hem en smeekte: „O heer, help mij. Ik ben weduwe en mijn enige zoon weigert mij een eenvoudig maal en wat kleren te geven. Wat moet ik beginnen, want werken kan ik niet meer. Gij, die zo wijs zijt en alles begrijpt moet mij raden.

De vorst liet de jonge man komen en vroeg hem, waarom hij zo wreed tegenover de oude vrouw was, aan wie hij immers alles verschuldigd was.

„Ik ben haar in het geheel niets schuldig. Zij heeft mij nog nooit enig geld geleend. Integendeel, zij moet mij dankbaar zijn. Ik heb haar nu reeds drie jaar lang onderhouden. Maar dat moet nu ophouden. Ik heb zelf een vrouw en kinderen, die ik voeden en kleden moet.

„Schaam je,” zei de vorst. „Moet ik je vertellen, wat je je Moeder schuldig bent? Zij, die je het leven, gezondheid en kracht heeft gegeven? Die je maanden lang in haar armen gewiegd heeft? Die je leerde lopen? Die je leerde spreken? Die je voedsel gaf, waar je van groeien moest? Die je voor menige val, voor menige stoot heeft behoeft? Die de rijst voor je stampte en je eten al die jaren bereidde, tot je in staat was te trouwen en een vrouw te nemen, die dit alles voor je deed?”

„Dat zijn plichten, die iedere moeder te vervullen heeft en graag doet. Zij zou zonder die niet willen leven!”

„Tot op zekere hoogte wel, maar.....” Hier zweeg de vorst, wendde zich tot een dienaar en gaf hem bevel, deze ondankbare zoon vier balen rijst te laten stampen, met een schaal water vóór zijn lichaam gebonden. Indien hij deze taak niet goed en vlug volbracht, zou hij met stokslagen getuchtigd worden.

Al spoedig werd de man vermoeid, hij was dit niet gewoon. Zweetdruppels parelden op zijn gezicht en hals. Ten slotte kon hij door vermoeidheid de stamper niet meer vasthouden en de rijst was nog niet voor de helft gestampt. Hij werd, meer dood dan levend, voor de vorst gebracht.

„Ik behoef niets meer te zeggen,” voegde deze hem toe. „Je hebt nu tenminste iets geleerd van alles, wat je Moeder voor je gedaan heeft. Ga heen en betaal je schuld met goede woorden en goede daden!”

De “platen”

De platen werden opgevouwen in de verpakkingen van de chocolade gedaan. Achterop een plaat staat een verkleinde afbeelding van de gehele pagina inclusief de tekstplaat in bruin gedrukt. Daarnaast of daaronder staat de serie en het nummer, en een lijst van de boeken waaraan de sagen ontleend zijn. De asterisk ontbreekt bij serie F plaat 30. Het boek waaraan de sage van deze plaat afkomstig is, is aangeduid met een asterisk ervoor. Daaronder staan wisselend enkele regels over het opplakken in het album en/of hoe het album verkregen kan worden.

De tekst over het opplakken is opmerkelijk:

Het lijkt ons gewenscht de Tjoklat-sagen slechts aan de vier hoeken van
kleefstof te voorzien en hoogstens ook een weinig in het midden.

De platen hebben immers vouwen over de lengte en/of breedte. Die kunnen er moeizaam met een strijkbout uit gestreken worden of, wat meestal gedaan is, je smeert plak over de hele vouw en drukt de plaat stevig aan zodat de vouw niet meer opstaat en minder zichtbaar wordt.

Er komen drie verschillende drukken van de platen voor. Bij de oudste druk zijn vier titels gegeven, en voor elke titel staat tussen haakjes (Serie A), B, C, of D.

- (Serie A) VOLKSDICHTUNG AUS INDONESIEN door K. Bezemer, (uitgave M. Nyhoff, Den Haag).
- (serie B) VERHANDELINGEN VAN HET KON. BAT. GENOOTSCHAP VOOR K. EN W.,
(uitgave M. Nyhoff, Den Haag)
- (Serie C) JAVAANSCHS SAGEN, MYTHEN EN LEGENDEN *EN VAN DEN OOST-INDISCHE ARCHIPEL*
door Jos. Meyboom – Italiaander, (uitgave W. J. Thieme & Co., Zutphen).
- (Serie D) SAGEN, MYTHEN EN LEGENDEN UIT DEN OOST-INDISCHEN ARCHIPEL.
door Jos. Meyboom – Italiaander, (uitgave W. J. Thieme & Co., Zutphen).

In titel C blijkt een ongelukkige fout te zitten. Het schuingedrukte deel hoort in de titel D thuis.

Zoals op pagina 1 is vermeld is serienummer B later verwijderd en zijn de betreffende platen opgedeeld over de series E en F. Op de nieuwere drukken van de platen is achterop de platen een vooraan een vijfde titel toegevoegd:

VOLKSVERHALEN UIT OOST-INDIË
door professor dr. Jan de Vries, uitgave W. J. Thieme & Co., Zutphen.

De vijf titels zijn gehergroepeerd, eerst de drie van uitgeverij Thieme, daarna de twee van uitgeverij Nijhoff, en Nijhoff is netjes met ij gespeld i.p.v. y. Voor de titels zijn niet meer de series vermeld, maar er is voor het boek waarop de plaat betrekking heeft een asterisk geplaatst en onder de titels de noot: * geeft aan het boek, waaraan deze sage ontleend is. Bij Serie F ontbreekt die asterisk voor een boek (maar de noot is wel blijven staan).

De rechthoekige platen van diverse afmetingen werden op maat gesneden geleverd. De schuine en de de halfronde platen werden rechthoekig aangeleverd met een opgedrukte stippellijn waarlangs de plaat geknipt moest worden. Zie als voorbeeld plaat B 8 op de volgende pagina.

WAAROM DE MENSCH NIET
JONG BLIJFT.

ALDUS verhaalt de geschiedenis uit de binnenlanden van Java:

Een oude vrouw leefde gelukkig met haar kleinkind, voor wie zij een groote liefde koesterde en dat zij opvoedde

als haar eigen kind, daar de vader en de moeder van den kleinen jongen reeds vroeg gestorven waren. Op zekeren dag begon de vrouw te vervellen en weldra werd zij weer gelijk een jong meisje, zij die reeds geen kiezen meer bezat. Haar kleinkind begon te weenen, want het herkende zijn grootmoeder niet. En wat zij ook zei en hoe zij het ook probeerde te troosten, niets hielp. Het jongske bléef weenen.

Toen kon de grootmoeder het niet meer aanhooren en iederen dag opnieuw smeekte zij Allah Tala haar te helpen en haar weer haar oude gedaante terug te geven.

En zoo geschiedde. Zij werd weer een oude vrouw. Eerst toen herkende het kind haar weer. Het had zijn grootmoeder teruggekregen en het klagelijk weenen hield dadelijk op.

Als dit kind er niet was geweest en als de grootmoeder het niet zoo lief had gehad, zouden er geen oude mannen en vrouwen bestaan, maar zou ons lichaam steeds opnieuw vervellen en jong blijven.

Hierlangs afknippen.

SERIE B

No. 8

TJOKLAT-SAGEN.

(Indische vertellingen).

Deze Tjoklat-sagen zijn ontleend aan en vrij bewerkt naar de volgende uitgaven:

VOLKSVERHALEN UIT OOST-INDIË
door professor dr. Jan de Vries, (uitgave W. J. Thieme & Co., Zutphen).

JAVAANSCHS SAGEN, MYTHEN EN LEGENDEN
door Jos. Meyboom-Italiaander, (uitgave W. J. Thieme & Co., Zutphen).

SAGEN, MYTHEN EN LEGENDEN UIT DEN OOST-INDISCHEN ARCHIPEL
door Jos. Meyboom-Italiaander, uitgave W. J. Thieme & Co., Zutphen.

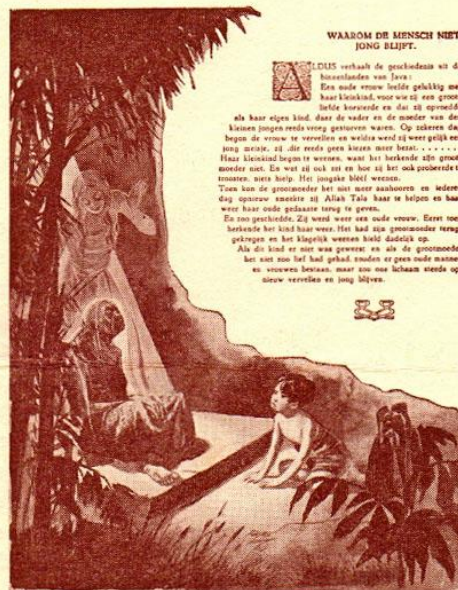
VOLKSDICHTUNG AUS INDONESIAËN
door K. Bezemer, (uitgave M. Nijhoff, den Haag).

* VERHANDELINGEN VAN HET KON. BAT. GENOOTSCHAP VOOR K. EN W.
(uitgave M. Nijhoff, den Haag)

* geeft aan het boek, waaraan deze sage ontleend is.

Opplakken van de Tjoklat-sagen in het daartoe bestemde album.

Het lijkt ons gewenscht de Tjoklat-sagen slechts aan de vier hoeken van kleefstof te voorzien en hoogstens ook een weinig in het midden.

WAAROM DE MENSCH NIET
JONG BLIJFT.

ALDUS verhaalt de geschiedenis uit de binnenlanden van Java:
Een oude vrouw leefde gelukkig met haar kleinkind, voor wie zij een groote liefde koesterde en dat zij opvoedde als haar eigen kind, daar de vader en de moeder van den kleinen jongen reeds vroeg gestorven waren. Op zekeren dag begon de vrouw te vervellen en weldra werd zij weer gelijk een jong meisje, zij die reeds geen kiezen meer bezat. Haar kleinkind begon te weenen, want het herkende zijn grootmoeder niet. En wat zij ook zei en hoe zij het ook probeerde te troosten, niets hielp. Het jongske bléef weenen.
Toen kon de grootmoeder het niet meer aanhooren en iederen dag opnieuw smeekte zij Allah Tala haar te helpen en haar weer haar oude gedaante terug te geven.
En zoo geschiedde. Zij werd weer een oude vrouw. Eerst toen herkende het kind haar weer. Het had zijn grootmoeder teruggekregen en het klagelijk weenen hield dadelijk op.
Als dit kind er niet was geweest, en als de grootmoeder het niet zoo lief had gehad, zouden er geen oude mannen en vrouwen bestaan, maar zou ons lichaam steeds opnieuw vervellen en jong blijven.

Uit ons TJOKLAT-SAGEN ALBUM: Reproductie in bruin, van de gekleurde illustratie, behoorend bij deze sage.